

LT

2014 M.

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS KONTROLĖS VEIKLOS
EKSPERTINIO VERTINIMO ATASKAITA**

Valstybės kontrolieriai

Šioje ataskaitoje mes, tarptautinio ekspertinio vertinimo grupės nariai, pristatome Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės veiklos vertinimo rezultatus. Mūsų komandą sudaro patyrę finansinio, atitikties ir veiklos audito auditoriai iš Norvegijos ir Suomijos aukščiausiųjų audito institucijų bei Europos Audito Rūmų.

Pagrindinis ekspertinio vertinimo tikslas – nustatyti, kiek Valstybės kontrolės atliekami auditai atitinka Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus (TAAIS), todėl vertinimas apėmė pagrindinius finansinių, atitikties ir veiklos auditų procesus. Taip pat buvo vertinami Valstybės kontrolės ryšiai su Lietuvos Respublikos Seimu.

Apibendrinami vertinimo rezultatus pareiškiame, kad Valstybės kontrolės audito praktika atitinka TAAIS reikalavimus, o bendradarbiaudama su Seimu palaiko veiksmingus ryšius. Valstybės kontrolė tinkamai bendrauja su suinteresuotomis šalimis, turi veiksmingus kokybės kontrolės ir ataskaitų teikimo procesus, auditus atlieka greitai.

Vertinimo metu taip pat nustatyta keletas veiklos tobulinimo galimybių: kaip geriau paskirstyti išteklius pagal strateginius prioritetus ir gerinti statistinės atrankos bei peržiūros procedūras. Tikimės, kad mūsų rekomendacijos šiais klausimais bus naudingos.

Norime padėkoti Valstybės kontrolės darbuotojams už bendradarbiavimą ir pagalbą – atviras ir geranoriškas bendravimas buvo itin vertingas atliekant institucijos veiklos vertinimą.

**Eduardo Ruiz García, Europos Audito Rūmų
generalinis sekretorius Ekspertinio vertinimo
grupės vardu**

03 Įžanga

04 - 06 Bendroji audito praktika

04 **Audito praktika atitinka nustatytus standartus**

04 - 05 **Valstybės kontrolė turi reikiamą kompetenciją ir gebėjimus veiklai vykdyti, tačiau galima būtų siekti geresnio išteklių paskirstymo**

05 **Tinkamai bendraujama su audituojamu subjektu**

05 **Gera audito dokumentavimo, priežiūros ir peržiūros sistema**

06 **Rengiant ataskaitas apie rekomendacijų įgyvendinimą, neišnaudojama visa turima informacija**

07 - 10 Veiklos audito praktika

07 - 08 **Atrenkant veiklos auditų temas tinkamai konsultuojamasi su suinteresuotomis šalimis, tačiau reikėtų geriau nustatyti strateginius prioritetus**

08 **Auditai atliekami palyginti greitai, užtikrinant, kad būtų laikomasi nustatytų terminų**

9 **Kokybės kontrolės priemonės veiksmingos, tačiau kontrolės lygmenų skaičių ir apimtį būtų galima sumažinti**

10 **Ataskaitų teikimo procesai veiksmingi, tačiau reikėtų patobulinti rekomendacijų formulavimą**

11 - 13 Finansinio ir atitikties audito praktika

11 **Atranka turėtų būti statistiškai pagrįsta ir tinkamai dokumentuota**

11 - 12 **Reikėtų dažniau naudoti kontrolės testus**

12 **Audito išvadose dėl atitikties turėtų būti geriau paaiškinami apimties apribojimai**

12 - 13 **Reikėtų pagerinti vykdomą kokybės kontrolę audito metu ir jos dokumentavimą**

13 **Reikėtų patobulinti ataskaitų rengimą**

14 - 15 Ryšiai su Seimu

14 **Seimo nariai suvokia Valstybės kontrolės nepriklausomumo, funkcijų ir veiklos rezultatų svarbą**

14 **Valstybės kontrolės audito ataskaitos svarbios Seimo Audito komiteto veiklai**

15 **Seimo nariai turi pakankamai galimybių prisidėti prie audito temų pasirinkimo**

16 Ekspertinio vertinimo grupė

01

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė yra aukščiausiaji valstybinio audito institucija, atskaitinga Lietuvos Respublikos Seimui. Valstybės kontrolės veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, Valstybės kontrolės įstatymas, kiti įstatymai ir teisės aktai.

02

Pagrindinis Valstybės kontrolės uždavinys – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Institucija atlieka finansinį, atitikties¹ ir veiklos auditus, vadovaudamasi Valstybinio audito reikalavimais. Valstybės kontrolė taiko Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus (TAAIS), o per juos – ir Tarptautinius audito standartus (TAS). Valstybės kontrolė siekia prisidėti prie parlamentinės kontrolės ir, teikiant rekomendacijas, didinti atskaitomybę ir ekonominį efektyvumą viešajame sektoriuje.

03

Ekspertinio vertinimo tikslas – pateikti Valstybės kontrolei ir suinteresuotosioms šalims vertinimą:

- (a) kiek Valstybės kontrolės audito metodai atitinka audito standartus;
- (b) ar tinkamai palaikomi ryšiai su Seimu.

Vertinimo metu taip pat siekta nustatyti tobulintinas veiklos sritis ir pateikti rekomendacijas kaip to galima būtų pasiekti.

04

Vadovaudamiesi standartais ir gerąja praktika, ekspertai įvertino pagrindinius finansinio, atitikties ir veiklos auditų procesus, taip pat auditų atranką, planavimą, vykdymą, kokybės kontrolę, ataskaitų rengimą, audito ataskaitų teikimą Seimui ir stebėseną po audito.

05

Ekspertų grupę sudarė Europos Audito Rūmų (grupės vadovai) bei Suomijos ir Norvegijos aukščiausiųjų audito institucijų atstovai. Ekspertinis vertinimas atliktas 2014 m. pirmoje pusėje: analizuota Valstybės kontrolės finansinio, atitikties ir veiklos auditų bei kokybės užtikrinimo praktika. Vertinimo metu vyko pokalbiai su valstybės kontroliere, jos pavaduotojais, departamentų direktoriais ir skyrių vadovais, audito grupių vadovais, auditoriais ir specialistais, atsakingais už atskirų funkcijų įgyvendinimą. Išsamiai išanalizuoti du veiklos ir du finansiniai, atitikties auditai, vertinti kokybės priežiūros ir peržiūros procedūrų rezultatai. Ekspertinio vertinimo grupė taip pat kalbėjosi su Seimo nariais (penkiais iš septynių Seimo Audito komiteto nariais) ir kitais darbuotojais.

1 Kaip ir daugelis kitų aukščiausiųjų audito institucijų, Valstybės kontrolė vartoja terminą „teisėtumo auditas“, kuris TAAIS vadinamas atitikties auditu. Šioje ataskaitoje visur vartojamas terminas „atitikties auditas“.

Audito praktika atitinka nustatytus standartus

06

Ekspertų vertinimu, Valstybės kontrolės veikla atitinka TAAIS, nors ir esama tam tikrų tobulintinų sričių.

07

Kaip gerąją praktiką galima paminėti tai, kad Valstybės kontrolė neseniai įsivertino audito metodikos ir praktikos atitikimą TAAIS reikalavimams. Nustačius silpnąsias institucijos veiklos vietas buvo parengtas veiklos tobulinimo planas. Panašūs trūkumai nustatyti ir ekspertinio vertinimo metu.

Valstybės kontrolė turi reikiamą kompetenciją ir gebėjimus veiklai vykdyti, tačiau galima būtų siekti geresnio išteklių paskirstymo

08

Kalbant apie personalo gebėjimų ugdymą, Valstybės kontrolėje veikia kompleksinė mokymo programa naujai priimtiems darbuotojams, reguliariai vyksta profesinio tobulinimo kursai. Valstybės kontrolė taip pat turi duomenų bazę, kurioje kaupiama informacija apie darbuotojų turimus įgūdžius ir patirtį. Tai leidžia derinti turimus išteklius ir jų poreikį. Tačiau Valstybės kontrolėje neužtikrinamas sistemingas auditų metu įgytos patirties dalijimasis su visais institucijos darbuotojais.

09

Valstybės kontrolėje dirba įvairių išsilavinimą ir kompetenciją turintys auditoriai. Tai veiksmingai panaudojama sudarant audito grupes. Pavyzdžiui, atliekant veiklos auditą, kurio metu vertintas šeimos gydytojų veiklos efektyvumas, į grupę buvo įtraukti gydytojas ir socialinis darbuotojas, o veiklos audito, vertinusio ikiteisminio tyrimo proceso efektyvumą, audito grupėje buvo baudžiamosios teisės specialistas. Žinoma, reikėtų nepamiršti, jog esama rizikos, kad dėl konkrečios specializacijos tokie darbuotojai gali būti mažiau naudingi kitose audito srityse.

10

Ekspertų vertinimu, darbuotojų judėjimas departamento viduje ir tarp departamentų yra ribotas. Judėjimas padeda užtikrinti darbuotojų objektyvumą ir nepriklausomumą, skatina mokytis ir dalytis žiniomis, suteikia daugiau karjeros galimybių.

11

Atliekant valstybinius auditus, dažnai neatlygintinai ir trumpam laikotarpiui pasitelkiami išorės ekspertai. Žinoma, tai naudinga, tačiau atskiriems auditams išorės ekspertus vertėtų pasitelkti ir ilgesniam laikotarpiui už atlygį (neįdarbinant visu etatu). Tokioms sutartims Valstybės kontrolė turi labai ribotus išteklius.

12

Kiekviename audito departamente yra po du teisininkus – veiklos ir finansinio, atitikties auditų klausimams. Tai reiškia, kad teisininkų skaičius institucijoje gali būti neproporcingai didelis reikiamai kompetencijai užtikrinti.

1 rekomendacija

Valstybės kontrolė turėtų imtis priemonių geresniam turimų žmogiškųjų išteklių panaudojimui. Būtų galima didinti auditorių judėjimą, skirti išteklių išorės ekspertams samdyti ir peržiūrėti teisininkų, dirbančių audito departamentuose, darbų, susijusių su atliekamais auditais, apimtis ir pobūdį. Užbaigus valstybinį auditą, taip pat galėtų būti reguliariai organizuojami susitikimai, dalijantis auditų metu įgyta nauja patirtimi.

Tinkamai bendraujama su audituojamu subjektu

13

Valstybės kontrolė reguliariai aptaria audito kriterijus su audituojamais subjektais, siekdama užtikrinti, kad taikomi audito metodai būtų suprasti tinkamai. Kiekvieną kartą, prieš pradėdami rengti audito ataskaitą, auditoriai aptaria audito metu nustatytus faktus su audituojamaisiais subjektais. Tai geroji veiksmingo bendravimo praktika.

14

Rengiant valstybinio audito ataskaitas, Valstybės kontrolė įvertina ir atsižvelgia į audituotų subjektų parengtus veiksmų planus audito rekomencijoms įgyvendinti. Tai geroji praktika, leidžianti vienodai suprasti ir aiškinti rekomencijas, skatinanti tinkamą jų įgyvendinimą.

15

Valstybinio audito ataskaitos projekto derinimo su audituojamuoju subjektu procedūra yra greita. Subjektams, susipažinti su audito ataskaitos projektu, skiriama ne mažiau kaip septynios darbo dienos (paprastai dvi savaitės) iki posėdžio, kuriame bus nagrinėjamos pastabos dėl audito ataskaitos projekto. Tokie susitikimai yra organizuojami kiekvienu kartu su audituojamaisiais subjektais aptariant jų pastabas dėl audito ataskaitos projekto, išskyrus tuos atvejus, kai subjektai mano, jog tam nėra būtinybės.

Gera audito dokumentavimo, priežiūros ir peržiūros sistema

16

Valstybės kontrolė veiksmingai ir skaidriai dokumentuoja visą audito procesą. Ekspertai nustatė, kad auditai, kartu ir audito kokybės užtikrinimo procedūros yra tinkamai dokumentuojamos TeamMate. Ši sistema naudojama viso valstybinio audito metu ir esminiai jo etapai yra aiškiai dokumentuoti.

17

Neseniai įdiegta ViPSIS², skirta skatinti tolesnę pažangą. Naudodamiesi šia sistema, auditoriai dokumentuoja informaciją apie vykdomas audito procedūras, kad vadovybė galėtų nuolat stebėti atliekamus auditus. Be to, į sistemą įtraukiami ne tik auditai, bet ir kiti institucijos vykdomi projektai, todėl ateityje sistema bus naudinga planavimo ir kontrolės priemonė visai institucijai.

Rengiant ataskaitas apie rekomendacijų įgyvendinimą, neišnaudojama visa turima informacija

18

Valstybės kontrolė turi gerą audito rezultatų apskaitos sistemą (ARAP³). Joje kaupiama informacija apie audito išvadas, atvejus, kai nesilaikyta teisės aktų reikalavimų; informacija apie pažeidimų ištaisymą, apie rekomenduojamus į valstybės biudžetą gražinti lėšas ir turtą, duomenys apie sprendimus⁴ ir jų įgyvendinimą, visos rekomendacijos ir informacija apie jų įgyvendinimą, informacija apie audito rezultatų perdavimą teisėsaugos institucijoms, Seimo nutarimai dėl valstybinio audito ataskaitų.

19

Duomenų bazė – svarbi priemonė institucijos darbo poveikiui analizuoti ir vykdomai veiklai apžvelgti. Joje esančia išsamia informacija galima pasinaudoti planuojant naujus auditus – tai geroji praktika.

20

Vis dėl to Valstybės kontrolė, rengdama valstybinių auditų rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitas, galėtų geriau išnaudoti duomenų bazėje sukauptus duomenis. Tai leistų Seimui pateikti aiškesnę ir detalesnę informaciją apie tai, kaip buvo vykdomos valstybinių auditų rekomendacijos. Duomenys galėtų būti naudojami diskusijoje su Vyriausybe.

2 rekomendacija

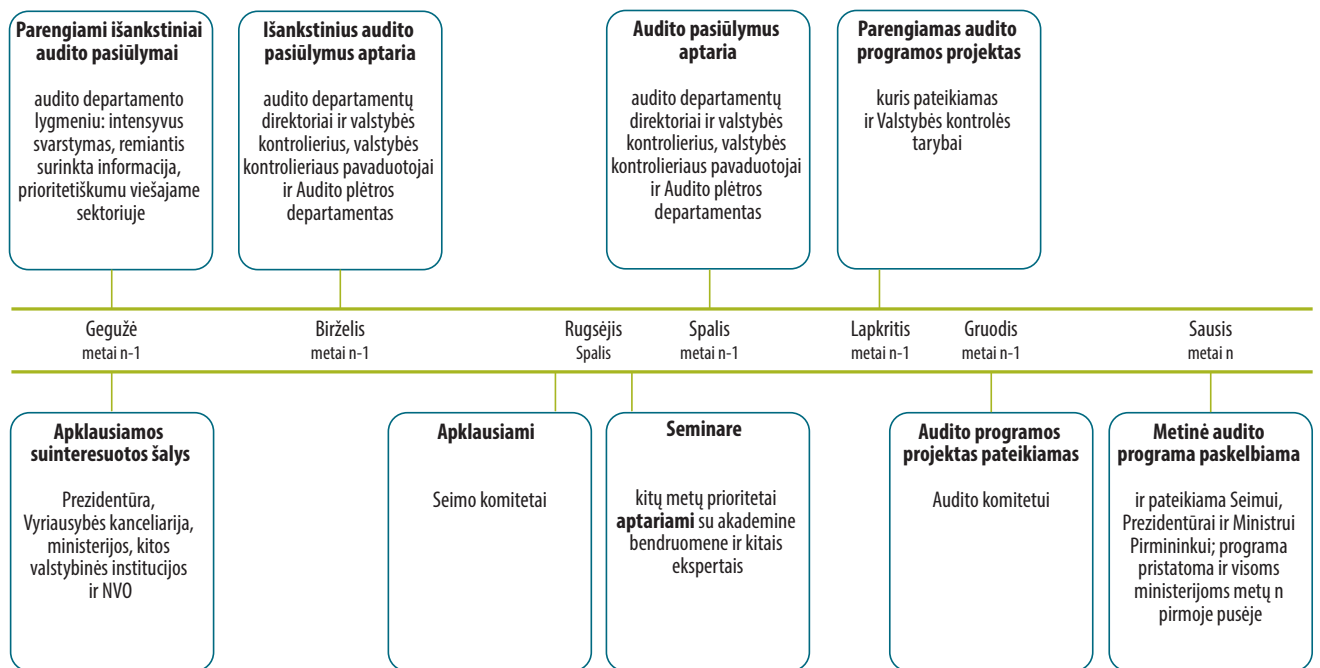
Apsvarstyti galimybę rengti metines (arba pusmečio) ataskaitas, kuriose būtų apžvelgiama kas buvo padaryta įgyvendinant svarbiausias valstybinių auditų rekomendacijas. Šia ataskaitą Valstybės kontrolė turėtų teikti Seimui ir Vyriausybei.

- 2 Valstybės kontrolės veiklos planavimo ir stebėsenos sistema.
- 3 ARAP: audito rezultatų apskaitos posistemis.
- 4 Audituojami subjektai teisiškai privalo vykdyti sprendimus.

Atrenkant veiklos auditų temas tinkamai konsultuojamasi su suinteresuotomis šalimis, tačiau reikėtų geriau nustatyti strateginius prioritetus

Schema

Metinis planavimas

Duomenų rinkimas (visus metus) atsižvelgiant ir į gyventojų nusiskundimus bei pasiūlymus, pateikiamus VK tinklalapyje / intranete

21

Valstybės kontrolė turi stiprią metinio veiklos planavimo sistemą, kurioje numatomi aiškūs terminai (žr. 1 schemą). Valstybės kontrolė naudoja skaidrią kiekybinę metodiką rizikų ir (arba) audito pasiūlymų vertinimui, kuri grindžiama reikšmingumo, aktualumo, įgyvendinamumo ir pridėtinės vertės kriterijais. Su suinteresuotomis šalimis konsultuojamasi keliuose viso proceso etapuose. Tai – geroji praktika. Pavyzdžiui, iš suinteresuotų šalių, apklaustų rengiant 2014 m. audito programą, gautas 31 atsakymas ir 121 pasiūlymas.

22

Paprastai veiklos auditų temas, ateinančių metų audito programai, teikia audito departamentai įvertinę suinteresuotų šalių siūlymus. Šis planavimo „iš apačios į viršų“ principas reiškia, kad siūlomų auditų skaičius gali labiau orientuotis į turimus išteklius, o ne strateginius prioritetus. Tai taip pat esama rizikos, jog siūlomos audituoti problemos labiau susitelks atskiroje departamento stebimoje viešojo sektoriaus veiklos srityje, nei apmris tarp-sektorines problemas.

23

Valstybės kontrolė, planuojant veiklos auditus, nustato prioritėtines viešojo sektoriaus veiklos sritis, tačiau jos yra labai plačios, neskaidomos. Pavyzdžiui, 2014 ir 2015 metų prioritetai yra viešojo sektoriaus teikiamų paslaugų prieinamumas ir kokybė bei viešojo sektoriaus valdymo tobulinimas. Kiekvienas audito departamentas, teikdamas savo siūlymus, gali prie jų prisiderinti. Nėra bendros, visą Valstybės kontrolės veiklą apimančios, analizės, kurios pagrindu būtų galima nustatyti išteklių auditams atlikti poreikį ir paskirstymą visos organizacijos mastu. Su prioritėtinėmis sritimis susiję audito pasiūlymai surenka daugiau balų, todėl labiau tikėtina, kad jie ir bus pasirinkti, tačiau, prioritetams esant labai bendro pobūdžio, šis procesas neveiksmingas.

3 rekomendacija

Apsvarstyti galimybę nustatyti detalius strateginius prioritetus visos institucijos mastu ir paskirstyti išteklius prioritetams įgyvendinti visuose audito departamentuose.

Auditai atliekami palyginti greitai, užtikrinant, kad būtų laikomasi nustatytų terminų

24

Valstybės kontrolės atliekami veiklos auditai, įskaitant išankstinį tyrimą, vidutiniškai⁵ trunka dešimt su puse mėnesių, skaičiuojant nuo audito pradžios iki ataskaitos paskelbimo. Manome, kad tokia trukmė palyginti neilga, ir darome išvadą, kad tai sudaro sąlygas Valstybės kontrolei operatyviai reaguoti į suinteresuotų šalių poreikius ir laiku teikti audito ataskaitas.

5 2012 ir 2013 metais baigti auditai.

Kokybės kontrolės priemonės veiksmingos, tačiau kontrolės lygmenų skaičių ir apimtį būtų galima sumažinti

25

Valstybės kontrolė naudoja kompleksinę kokybės kontrolės sistemą, kurią sudaro trys pagrindiniai komponentai: nuolatinė priežiūra, Išorinės peržiūros komisijos atliekama peržiūra audito metu (išorinė peržiūra audito metu) ir atliktų auditų išorinė peržiūra (baigtų auditų išorinė peržiūra).

26

Nuolatinė priežiūra vykdoma dvejopai. Pirmiausia, tai vyksta audito grupėje ir už tai atsakingas audito departamento direktoriaus pavaduotojas. Šis procesas tinkamai dokumentuojamas sistemoje TeamMate (žr. 16 punktą). Antra, audito metu peržiūrą atlieka ir audito departamento direktorius, valstybės kontrolieriaus pavaduotojas, atsakingas už veiklos auditą, ir valstybės kontrolierius. Visi kartu šie audito peržiūrą atliekantys asmenys sudaro ilgą grandinę, todėl kyla rizika dėl aiškių atsakomybės pasidalijimo ribų.

27

Išorinės peržiūros komisiją sudaro valstybės kontrolieriaus pavaduotojas, atsakingas už veiklos auditą, dviejų audito departamentų (atsitiktinai pasirinktų) direktoriai ir Audito plėtros departamento specialistas metodikos klausimais. Išorinės peržiūros komisija peržiūri išankstinio tyrimo ataskaitos, audito plano ir pagrindinio tyrimo ataskaitos projektus.

28

Išorinė peržiūra audito metu trunka tik tris savaites, o peržiūros rezultatai yra aiškiai ir veiksmingai pateikiami viename dokumente sekimo režimu. Taip viena paprasta procedūra sujungia metodologų, vadovybės ir kitų departamentų direktorių vertinimus. Valstybės kontrolės auditoriai ir vadovai teigiamai atsiliepė apie Išorinės peržiūros komisijos darbą ir pritarė, tiek pačiam peržiūrų procesui, tiek komisijos darbo rezultatams.

29

Valstybės kontrolė taip pat atlieka baigtų auditų išorinę peržiūrą. Gauti rezultatai yra apibendrinami ir paskelbiami viešai institucijos viduje. Išorinės peržiūros komisijos, atliekančios išorines peržiūras audito metu, posėdžių protokolai taip pat skelbiami viešai Valstybės kontrolės intranete. Tai užtikrina skaidrumą ir didina kokybės svarbos suvokimą.

4 rekomendacija

Valstybės kontrolė turėtų ir toliau išlaikyti veiksmingą išorinės peržiūros tvarką, tačiau peržiūrėti kontrolės lygmenų skaičių ir apimtį.

Ataskaitų teikimo procesai veiksmingi, tačiau reikėtų patobulinti rekomendacijų formulavimą

30

Ekspertų vertinimu, Valstybės kontrolės valstybinių auditų ataskaitų struktūra yra gera, jos yra aiškios ir tinkamos apimties. Valstybės kontrolė neseniai ėmėsi priemonių pagerinti audito ataskaitas – įdiegė naują išvadų formulavimo stilių.

31

Atlikus išankstinį tyrimą ir nusprendus, kad auditas toliau neturėtų būti vykdomas, išankstinio tyrimo ataskaitos yra skelbiamos viešai. Tai geroji praktika – išorės vartotojams pateikti turimą reikšmingą informaciją.

32

Itin daug dėmesio Valstybės kontrolė skiria aktualioms ir praktiškomis rekomendacijoms, kurios pateikiamos audito ataskaitoje kartu su audituojamojo subjekto siūlomomis įgyvendinimo priemonėmis (žr. 14 punktą). Tai geroji praktika, tačiau rekomendacijos nėra išdėstomos prioriteto tvarka, todėl audituojamam subjektui sunku išskirti svarbiausias ir nukreipti turimus išteklius jų įgyvendinimui. Be to, Valstybės kontrolė neatlieka rekomendacijų įgyvendinimo kaštų-naudos analizės.

5 rekomendacija

Valstybės kontrolė turėtų apsvarstyti galimybę rekomendacijas valstybinio audito ataskaitoje išdėstyti prioriteto tvarka ir, kai įmanoma, atlikti jų įgyvendinimo kaštų-naudos analizę.

Atranka turėtų būti statistiškai pagrįsta ir tinkamai dokumentuota

33

Aukščiausiosios audito institucijos ir apskritys audito profesijos atstovai plačiai naudoja statistinę atranką, nes taip gaunami pagrįsti rezultatai ir efektyviai naudojami išteklių. Valstybės kontrolė retai taiko statistinę atranką, nors šis metodas numatytas Finansinio ir atitikties audito vadove. Atrinkdami vienetus ir jų skaičių detaliesiems testams, auditoriai dažniausiai naudoja atranką pagal profesinį sprendimą, kuri grindžiama reikšmingumu ir rizika.

34

Nestatistinė atranka taikoma tada, kai rezultatų negalima ekstrapoliuoti, nes negalima įrodyti atrinktų pavyzdžių reprezentatyvumo. Dėl šios priežasties gali tekti atlikti didesnės apimties testavimą, nei iš tikrųjų reikia, taigi bus neefektyviai naudojami išteklių. Kiti pavyzdžiai gali būti pernelyg maži, tačiau nė vienu atveju auditorius negali įrodyti reprezentatyvumo.

35

Be to, peržiūrečiuose audituose atrankos metodai ir prielaidos ne visada buvo tinkamai dokumentuoti, kad būtų aišku, kuo grindžiami atrinkti pavyzdžiai, ir būtų užtikrintas rezultatų patikimumas bei faktinė testo aprėptis.

6 rekomendacija

Valstybės kontrolė turėtų apsvarstyti galimybę plačiau taikyti statistinės atrankos metodą, kad būtų užtikrinti reprezentatyvūs testai ir efektyviai naudojami išteklių. Norint palengvinti šią užduotį, būtų galima teikti centralizuotą pagalbą auditoriams atrankai atlikti. Be to, atrankos metodą, jos prielaidas ir aprėptį reikėtų visada dokumentuoti audito bylose.

Reikėtų dažniau naudoti kontrolės testus

36

Pagal 1315, 1330 ir 1700 TAAIS auditorius turi įvertinti vidaus kontrolę, vykdomą subjektui rengiant finansines ataskaitas, kad galėtų parengti konkrečiai situacijai tinkamas audito procedūras. Kontrolės testai svarbūs dėl dviejų priežasčių. Pirma, gaunama medžiaga rekomendacijoms. Antra, kai nustatoma, jog sistemos yra patikimos, jų teikiamas užtikrinimas gali sumažinti pagrindinių testų skaičių, reikalingų parengti išvadą. Valstybės kontrolė paprastai nustato kontrolės sistemas esant silpnas, todėl jos negali būti labai patikimos.

37

Be to, Valstybės kontrolė retai taiko statistinę atranką grindžiamą audito užtikrinimo modelį. Sistemiskai atliekant tokią atranką, būtų galima sumažinti pagrindinių testų skaičių patikimų kontrolės sistemų atvejais. Kadangi Lietuvos viešojo sektoriaus apskaitos sistemos yra modernizuotos ir kompiuterizuotos, ateityje gali būti labiau pasitikima vidaus kontrolės sistemomis.

7 rekomendacija

Tobulėjant kontrolės sistemoms, Valstybės kontrolė turėtų užtikrinti, kad būtų išnaudojamos visos galimybės atlikti kontrolės testus ir, kai tinkama, remtis geromis sistemomis. Taigi reikės sistemai diegti audito patikimumo modelį.

Audito išvadose dėl atitikties turėtų būti geriau paaiškinami apimtys apribojimai

38

Valstybės kontrolė teikia išvadas dėl atitikties atskiroms valstybės institucijoms ir valstybei kaip visumai. Tai reiškia, kad pateikiamas pakankamas užtikrinimas, jog buvo laikomasi visų įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių valstybės lėšų ir turto naudojimą, valdymą ir disponavimą jais. Iš tiesų auditoriai netikrina atitikties visoms taisyklėms ir nuostatams visose srityse. Toks apimtys apribojimas nepaaiškinamas audito išvadoje, o to reikalaujama tarptautiniuose audito standartuose.

39

Išvados grindžiamos kiekvienam subjektui taikomais skirtingais kriterijais, bet jie nėra pateikiami atitinkamose audito išvadose. Kriterijai nepaaiškinami ir bendroje išvadoje apie valstybės biudžetą kaip visumą. Tai neatitinka audito standartų ir sumažina informacinę vertę šių pagrindinių rezultatų naudotojams.

8 rekomendacija

Atitikties audito ataskaitose ir išvadose turi būti aiškiai nurodyta apimtis ir kriterijai (ekspertinio vertinimo metu) Valstybės kontrolė informavo ekspertinio vertinimo grupę, kad ši rekomendacija jau įgyvendinta).

Reikėtų pagerinti vykdomą kokybės kontrolę audito metu ir jos dokumentavimą

40

Audito plėtros departamentui atliekant finansinių ir atitikties auditų peržiūrą auditų metu, daugiausiai dėmesio skiriama planavimui ir ataskaitų rengimui, o mažiau – audito įrodymų rinkimo etapui. Be to, šios kokybės peržiūros ir jų rezultatai paprastai nėra detalios dokumentuojami. Tai nėra privaloma ir auditorius gali nuspręsti pats.

41

Audito įrodymų tinkamumas nagrinėjamas atskirai (peržiūros audito metu) tik tuo atveju, kai tokį klausimą pateikia audito grupė arba esant neigiamai nuomonei ar atsakymui pareikšti nuomonę. Todėl, teikiant nemodifikuotą nuomonę, rizika dėl įrodymų tinkamumo didėja.

9 rekomendacija

Valstybės kontrolė į išorinę peržiūrą audito metu turėtų įtraukti ir visą audito įrodymų rinkimo etapą. Audito įrodymų tinkamumas turėtų būti patikrintas atskirai. Kokybės peržiūros ir tolesnių veiksmų rezultatai turėtų būti dokumentuojami byloje.

Reikėtų patobulinti ataskaitų rengimą

42

Tarptautiniuose standartuose (400 TAAIS, 59 punktas) ir Valstybės kontrolės audito vadove reikalaujama, kad audito ataskaitose, kur tinkama, būtų atsižvelgiama į audituojamojo subjekto atsakymus. Neradome įrodymų, kad vertintose ataskaitose taip buvo pasielgta.

43

Audito ataskaita ir auditoriaus nuomonė / audito išvada skirtos audituojamam subjektui. Remiantis 100 TAAIS 43 punktu, Valstybės kontrolė taip pat turėtų apsvarstyti galimybę ataskaitas teikti ir aukštesnės valdymo grandies subjektui (pvz., atsakingai ministerijai). Be to, visų audito ataskaitų kopijos turėtų būti pateikiamos ir ministerijai, kuriai tenka bendra atsakomybė už biudžetą.

10 rekomendacija

Audito ataskaitose turėtų būti visada aiškiai atsižvelgiama į audituojamų subjektų atsakymus, ataskaitos apie pavaldžias įstaigas turėtų būti teikiamos ir atitinkamoms atsakingoms ministerijoms.

Seimo nariai suvokia Valstybės kontrolės nepriklausomumo, funkcijų ir veiklos rezultatų svarbą

44

Visi Seimo nariai, su kuriais kalbėjosi ekspertai, pabrėžė audito institucijos nepriklausomumą ir svarbą. Jų nuomone, Valstybės kontrolė yra moderni institucija, gerbiama viešajame sektoriuje. Seimo Audito komiteto nariai vertina Valstybės kontrolę kaip svarbiausią partnerį, su kuriuo siekiama bendro tikslo – gerinti finansų valdymą ir atskaitomybę.

45

Seimo narių nuomone, jie tinkamai supranta Valstybės kontrolės vaidmenį ir veiklos kryptis. Anksčiau rengti neoficialūs Valstybės kontrolės vadovybės ir Seimo Audito komiteto narių susitikimai prisidėjo prie gero tarpusavio supratimo ir rezultatyvių darbo santykių. Šie susitikimai tapo retesni, tačiau jie vertinami kaip itin naudingi, kai į komitetą ateina naujas narys.

11 rekomendacija

Valstybės kontrolė turėtų stengtis stiprinti ryšius su Seimu, organizuodama daugiau formalių ir neformalių susitikimų. Tai galėtų būti metinės konferencijos, reguliarūs apsikeitimai nuomonėmis atskaitomybės klausimais, abiejų įstaigų atitinkamų darbo programų ir strategijų aptarimai ir specialūs pristatymai, kurių metu naujiems komiteto nariams būtų paaiškinamas Valstybės kontrolės vaidmuo ir darbo metodai.

Valstybės kontrolės audito ataskaitos svarbios Seimo Audito komiteto veiklai

46

Visais atvejais, išskyrus kuomet teikiama besąlyginė nuomonė finansinių auditų metu, valstybinio audito ataskaitos teikiamos Audito komitetui, o apie du trečdaliai ataskaitų pristatoma komiteto posėdžiuose. Tai reiškia, kad Valstybės kontrolės ataskaitos aptariamoms beveik kiekviename komiteto posėdyje. Valstybei kontrolei paprastai atstovauja valstybės kontrolierius ir audito grupės.

47

Audito komiteto narių nuomone, Valstybės kontrolės audito ataskaitos yra gerai parengtos ir naudingos, tinkamos apimties ir turinio, o rekomendacijos padeda tobulinti finansų valdymą.

48

Valstybės kontrolė paprastai nurodo, kurias ataskaitas itin verta pristatyti Audito komitetui ir kuriems kitiems komitetams jas irgi reikėtų pateikti. Kai kuriais atvejais Valstybės kontrolė pristato audito ataskaitas ir kitiems komitetams.

Seimo nariai turi pakankamai galimybių prisidėti prie audito temų pasirinkimo

49

Yra nevienas būdas, kaip Seimo nariai gali prisidėti prie Valstybės kontrolės veiklos kryptių nustatymo. Tai gali būti Valstybės kontrolės organizuojama apklausa sudarant metinę valstybinio audito programą (žr. 21 punktą), programos projekto aptarimas ar galutinės programos pristatymas, Seimo plenarinio posėdžio metu priimti privalomi įgyvendinti sprendimai, Seimo komitetų pateikti ad hoc siūlymai.

50

Seimo nariai mano, jog šių galimybių pakanka, ir nesiekia turėti daugiau. Seimo plenarinio posėdžio metu priimtų privalomų įgyvendinti sprendimų per metus nėra daug, todėl nemanoma, kad jie neproporcingai trikdo Valstybės kontrolės veiklą.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės veiklos ekspertinį vertinimą atliko šių aukščiausiųjų audito institucijų atstovai:

Europos Audito Rūmų pagrindiniai ekspertai

Mr Eduardo Ruiz García
Mr Geoffrey Simpson
Mr Andreas Bolkart
Mr Gediminas Mačys

Suomijos nacionalinė audito institucija

Ms Johanna Kormu
Mr Lassi Perkinen

Norvegijos nacionalinė audito institucija

Ms Anne Fikkan
Ms Åse Kristin Hemsén

Dėkojame ir kitiems šių audito institucijų darbuotojams už jų vertingą indėlį. Taip pat dėkojame Jungtinės Karalystės nacionalinei audito institucijai už logistinę paramą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Riksrevisjonen
Office of the Auditor General
of Norway

